

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Одним із найважливіших питань у практиці досудового розслідування і судового провадження є суттєве розширення функції суду щодо контролю за дотриманням прав і свобод сторін кримінального провадження. Новацією нового КПК України, є також запровадження інституту слідчого судді, як особи, яка спеціально уповноважується на здійснення контролю під час досудового розслідування.

Відповідно до ст. 132 КПК України, правовою підставою застосування заходів забезпечення кримінального провадження є ухвала слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених КПК [1].

Сам захід забезпечення кримінального провадження — нова за назвою процесуальна категорія, але за змістом це аналог заходу кримінально-процесуального примусу — процесуальної категорії, яка була відома у кримінально-процесуальному законодавстві до прийняття КПК 2012 року.

Дослідженням питання заходів забезпечення кримінального провадження займалися такі науковці, як Ю. П. Алєнін, І. В. Пловюк, О. М. Гумін, Л. М., Лобойко, В. О., Понєлюшко, О. Г. Шило, О. Ю. Хаблю та ін.

Заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються з метою досягнення дієвості кримінального провадження (ч. 1 ст. 131 КПК України), тобто законодавець виділив лише одну ознаку, яка їх характеризує. З цього приводу виникають різні точки зору щодо ототожнення заходів забезпечення кримінального провадження з заходами кримінального процесуального примусу. Наприклад, В. Рожнова, Л. Савицький, Л. Удалова, О. Хаблю в своїх працях стверджують, що заходи забезпечення кримінального провадження пов'язані із застосуванням кримінального процесуального примусу. Саме примус є запорукою того, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження досягне мети, визначеної у ч. 1 ст. 131 КПК, дієвості (ефективності) провадження [3].

Більшість заходів забезпечення кримінального провадження передбачають тимчасове обмеження прав та свобод особи, відповідно заходи являються як тими, що забезпечують кримінальне провадження, так і заходами, що застосовують кримінальний процесуальний примус. Розглянемо, наприклад, арешт майна (ч. 1 ст. 170 КПК) — це тимчасове позбавлення осіб можливості відчувувати, розпоряджатися чи використовувати їх майно до скасування цього рішення. Таким чином,

застосування арешту майна спрямовано одночасно, і на забезпечення кримінального провадження, і на тимчасове обмеження прав і свобод одного з учасників провадження. Проте, звернемося, наприклад, до таких заходів як судовий виклик, виклик слідчим чи прокурором, а також тимчасовий доступ до речей і документів, застосування цих заходів не пов'язані з тимчасовим обмеженням прав і свобод учасників кримінальних процесуальних правовідносин, а лише призводить до виникнення певних процесуальних обов'язків в учасників цих правовідносин, і тому за своєю суттю їх можна визнати лише заходами забезпечення кримінального провадження, і не слід відносити до заходів кримінального процесуального примусу. Тобто з моменту отримання виклику (судового або виклику, оформленого слідчим чи прокурором), виникає процесуальний обов'язок з'явитися у зазначений час та вказане місце до слідчого, прокурора чи суду. Тимчасовий доступ до речей і документів ч. 1 ст. 165 КПК України передбачає, що особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду [2]. Отже, застосування цих заходів породжує лише відповідний процесуальний обов'язок і не тягне за собою ніяких обмежень майнового та морального характеру.

До змісту заходів забезпечення кримінального провадження КПК включас також запобіжні заходи. Тут заходи забезпечення кримінального провадження є загальне поняття, а запобіжні заходи як частина цього загального поняття. Тому доцільніше назвати дану категорію запобіжними заходами забезпечення кримінального провадження, так як запобіжні заходи не мають прямого впливу на кримінальне провадження з метою його забезпечення, а опосередкований, через створення певних умов, тоді коли заходи забезпечення кримінального провадження мають безпосередній вплив.

Якщо застосування заходів забезпечення кримінального провадження спрямоване на досягнення дієвості (ефективності) провадження, то чому законодавець не включив у Розділ II такі заходи як: заходи до порушників порядку судового засідання (ст. 330 КПУ); примусові заходи виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності (ст. 499 КПУ); примусові заходи медичного характеру (психіатрична експертиза) (ст. 509 КПУ).

Отже, законодавець у Розділ II КПК України, який має назву «Заходи забезпечення кримінального провадження» хоч і визначив виключний перелік заходів, але залишив за межами положень цього розділу інші заходи, які теж несуть одну і ту ж саму мету, спрямовану на досягнення дієвості кримінального провадження.

Варто відзначити, що ефективністю застосування заходів забезпечення кримінального провадження є не покарання особи чи захист прав

учасників кримінального провадження, а безпосереднє забезпечення процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності, тоді коли кримінальний процесуальний примус передбачає покарання осіб, які порушують норми закону, виконання підозрюваним, обвинуваченим процесуальних обов'язків (запобіжні заходи), тягне за собою обмеження майнового та морального характеру.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України//Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. С. 65
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. – С. 226– 231
3. Кримінальний процес (текст): підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – С. 164.

БОЙКО І. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В ЕКСТРАДИЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Кримінальне процесуальне законодавство України, врегулювавши процедуру здійснення міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні в цілому та процес видачі зокрема, визначив і можливість та допустимість застосування процесуального примусу.

Видача особи (екстрадиція) визначається КПК України як видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання вироку (п. 2 ч.1 ст. 541 КПК). Необхідно зазначити, і це підтримується науковцями і законодавцем, видача — це не одноактна дія [1, с. 120], а певний процес, процедура, яка має власну специфічну мету — забезпечення реалізації договірних зобов'язань щодо видачі особи, яка вчинила злочин на території іноземної держави при реалізації якої, як правило, виникає необхідність його забезпечення за допомогою визначених в законі заходів, які матимуть характер примусових. Законодавцем сьогодні не використовується поняття «заходи кримінального процесуального примусу». Звернення до науки кримінального процесуального права